

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina s dostavljanjem na dom ali po pošti K 1-50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18—, polletna K 9—, četrtletna K 4-50. — Za inozemstvo K 30—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: Enostopna petstvarica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 152.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 4. decembra 1911.

Leto I.

Volilne priprave na Hrvaškem.

V Zagrebu, 1. decembra. Saborske volitve so razpisane na 15., 16. in 18. t. m.; saj pa je bil že skrajni čas, zakaj dr. Tomašić je v največji nevarnosti, da bo moral oditi v kak sanatorij. Nervozen je že tako, da bi se skoraj smilil človeku; kar počenja, je že blazno in še nekaj časa, pa bo sam blazen. Tomašić hoče zmagati pri volitvah, hoče, hoče, hoče — ali kako, ko ga nihče ne mara? Lagal je v Budimpešti in na Dunaju, da mu ni treba nič drugega, kakor nove volitve, pa bo imel v saboru večino, kakor jo je imel grof Khuen-Hedervary. Tako je dobil dovoljenje, da je razpustil sabor in zdaj bi imel zmagati.

Ali — ne gre. Kar pri prvih korakih je že bila smola. Sestavili so bili odbor za postavljanje kandidatur in so ga takoj objavili, da bi izgledalo, kakor da so že na konju. V tem odboru je bil tudi škof Krapac, naslednik Strossmayerjev v Djakovem. Ali ko je prišlo njegovo ime v javnost, je takoj protestiral, češ da nič ne ve, da se ni sam ponudil in da ga ni nihče vprašal. Pa mu ni nič pomagalo. V „Narodne Novine“ je prišla izjava, da je škof Krapac v kandidacijskem odboru vladne stranke in škof Krapac je moral molčati.

Dr. Lorkovića je dal Tomašić obsoditi zaradi „goljufije“. Slučaj je čitateljem „Zarje“ znan. Lorković je bil po nalogu nekega volilca vložil v njegovem imenu v saboru protest proti izvolitvi dr. Neumanna v Oseku. Sodišče je natančno razumelo, kaj da bi Tomašić rad in je smatralo Lorkovićevo vlogo za „falsifikacijo“. Obsodilo ga je in višje sodišče je potrdilo sodbo.

Kandidatu hrvatsko-srbske koalicije dr. Budisavljeviću, ki je tudi član ogrskega državnega zbora, je okrajna oblast v Grubišnem polju prepovedala ne le shode in sestanke, temveč celo bivanje v njegovem volilnem okraju. Dr. Budisavljević je upozorjal oblastne organe na svojo imuniteto, pa se niso niti zmenili za to. Z žandarji so ga hoteli odgnati, pa je rajši sam odšel.

Tomašiću so ponudili kandidaturo za prvi zagrebski okraj. V deputaciji, ki je prišla v svojem lastnem imenu, ni bilo ne enega neodvisnega človeka.

Podban Chavrak je hotel kandidirati v Osijeku proti dr. Pinteroviću. Osiješki madjaroni pa dobro vedo, kako malo imajo za seboj. S samo Chavrakovo osebo se ne more parirati. Hoteli so torej imeti kaj takega, kar bi privlačilo volilce. Zahtevali so od Chavraka, naj im zagotovi, da dobi Osijek prometno upravo. Chavrak zdaj odklanja kandidaturo, češ da to, kar zahtevajo, ni odvisno od njega in da je tudi čas prekratek, da bi se zahteva izpolnila. Ustanovitev prometne uprave je res odvisna od ogrske vlade, v prvi vrsti od trgovskega

ministrstva. Če bi bila odvisna od njega, bi jo Chavrak izpolnil, da bi le prišel do mandata. V svojem osebnem interesu bi bil torej pripravljen zlorabljati svojo uradno oblast, če bi jo mogel. Ako ne bil čas prekratek, bi se poizkusil svojo srečo pri ogrski vladi. Tako pa se ne da nič napraviti in Chavrak odklanja mandat, katerega itak ne more dobiti.

V Belovaru je državno pravdnstvo razposlalo vsem okrajnim sodiščem okrožnico, da imajo vse ovadbe zaradi prestopkov proti zakonu o čistosti volitev izročiti državnemu pravdnstvu, ki bo odločilo, če se ima obdolženec preganjati ali ne. To je krasna ideja. Tako se lahko spravi vsak opozicijski agitator v luknjo proti Tomašićevim podreptnikom se pa potlači vsaka obtožba.

Grdobije, ki jih počenja oblast in vladni trabanti na Hrvaškem, so take, da so se našli celo v ogrskem državnem zboru ljudje, ki so vprašali Khuen Hedervaryja, kako da more ogrska vlada trpeti take škandale. Zanimivo je, kako je zdaj Tomašić naenkrat odkril v sebi hrvaško srce in avtonomno prepričanje. Uradne „Narodne Novine“ so silno ogorčene, da se vmešavajo ogrski poslanci v ogrskem državnem zboru v notranje hrvaške zadeve. Ta avtonomistična zvestoba se pa javlja le takrat, kadar se sliši v ogrski zbornici kaj Tomašiću neprijetnega. Nestetokrat se je Khuen-Hedervary dejansko vmešaval v notranje zadeve Hrvaške, a tedaj ni Tomašiću nikdar prišlo na misel, da bi bil protestiral. Z našo avtonomijo je sploh tako: Kjer bi kaj imeli od nje, tam v praksi ne velja; kjer jo izvajajo, tam nam pa le škoduje.

Tako je pri sedanjih volitvah. Tu ne pomeni avtonomija nič drugega, kakor da Tomašić lahko dela, kar hoče, pa se nima človek komu pritožiti; da oblasti uganjajo, kar hočejo pa se človek lahko pritoži — Tomašiću; da sodnije sodijo, kakor hočejo, pa mora človek molčati; da kortesi vladne stranke lahko terorizirajo, kupujejo glasove, opajajo ljudi in sleparijo pa jih človek pač lahko naznani sodišču ali državno pravdnstvo lahko pomeče ovadbe v koš, pa je konec.

Tomašić govori že zdaj o „terorizmu“ opozicije. Ta terorizem je tak, da se v mnogih okrajih opozicijski kandidat ne sme prikazati, ker ga takoj odženejo z žandarji. Ali za Tomašića je beseda o opozicijskem terorizmu zelo dragocena. Kajti pri volitvah potrebuje vojaštva toliko, da ga nimata na Hrvaškem vojni zbor in domobransko okrožje dovolj. Moral si ga bo zopet izposoditi. Na volišče vodi večsi več čet. Pa če najdejo volilci kordon na eni strani, bi jim lahko prišlo na misel, da bi šli od druge strani volit. Torej mora biti toliko kordonov, kolikor je cest — seveda za varnost volitev“. In potem je treba vojaštva v rezervi; infanterije in kavalarije; artilerije doslej navadno še niso zahtevale hrvaške vlade.

Če pa hoče iti Tomašić na posodo po vojaštvo, ne more reči, da ga potrebuje za odgan-

janje opozicijskih volilcev. Bil je Khuenov učenec, pa dobro ve, kako se to napravi. Naslika se velikanska nevarnost, utemelji se s terorizmom opozicije, pa vse gre. Nevarnost je resnična, kajpada; namreč nevarnost, da ne bo izvoljen noben madjaronski kandidat. Da bi se potrseljal nekoliko ljudi, to se Tomašiću ne zdi tako nevarno.

Čimbolj torej Tomašić govori in „Narodne Novine“ pišejo o terorizmu, tembolj je gotovo da pripravlja vlada sama tak terorizem, kakrsnega še ni bilo. In vendar je ne zapusti smola. Še danes nima dosti kandidatov.

Volilni boj na Hrvaškem bo torej na vsak način zanimiv. Bojimo se le, da bo ta zanimivost žalostna.

Pismo iz Amerike.

Cleveland, 18. nov.

Socialistične zmage.

Dne 7. novembra so se vršile po raznih krajih Združenih držav municipalne (občinske) in ponekod tudi državne volitve. Izid volitev je presenetil vso deželo. Socialisti so dosegli nepričakovane uspehe, da so se stresle vse stare kapitalistične stranke. Kakor strela iz jasnega neba so volitve zadele kapit. ki so že mislili, da so neomejeni gospodarji ljudstva. Tako velikanskega napredka socialistov ni nihče pričakoval, niti socialisti sami ne. Časopise, ki je doslej navadno molčalo o „tretji stranki“, je bilo polno novic o socialističnih zmagah in o čudovitem napredku.

Sedanji fenomenalni razvoj socialistične stranke, po dolgih letih boja in preziranja, se je pravzaprav začel šele lansko leto, ko je vso Ameriko iznenadila vest, da so socialisti zmagali v Milwaukee, ki šteje po 1910. censusu 433.000 prebivalcev. To je bil začetek plaz, ki bo v nekaj letih podsul sedanji krivični sistem v Združenih državah.

Kmalu za Milwaukee so prišla na vrsto druga mesta. Do zadnjih volitev je bilo že 39 socialističnih županov. Sedaj se jih je pridružilo še šestnajst ali več.

Najbolj je napredovala država Ohio, kjer je bilo izvoljenih naenkrat 11 socialističnih županov, dočim poprej ni bilo niti enega. V Cantonu (50.000 prebivalcev) je socialistični kandidat za župana dobil enako število veljavnih glasov kakor demokrat. Šele žreb je odločil za demokrata. V Lorain (28.000 preb.), kjer je velika slovenska naselbina, je zmagal socialist, dasiravno niso socialisti niti najmanj pričakovali zmage. V Schenectady, New-York država, z 80.000 preb., je zmagal socialist Rev. George K. Lupu, ki je bil poprej pastor najbolj ugledne aristokratske cerkve, dokler se ni odpovedal dobri službi in vstopil v vrsto socialističnih borilcev. Z njim so bili izvoljeni vsi socialistični kandidati in en poslanec v deželno zbornico.

Lep napredek smo pokazali tudi v Clevelandu. Leta 1907. je Socialist Party dobila 740 glasov, leta 1909. že 1286, letos pa 8245 za župana. Eno desetino vseh glasov v mestu, ki šteje 560.000 prebivalcev. Napredovali smo za 700 odstotkov. Najbolje se je obnesel Ward (okraj) 23, kjer je slovenska kolonija. Tukaj je bilo oddanih 667 glasov za socialističnega kandidata. Polovica je slovenskih glasov!

Dne 5. decembra se vrše volitve v Californiji, kjer so pravkar dobile tudi ženske splošno volilno pravico. V Los Angeles (319 tisoč preb.) bo izvoljen socialist Job Harriman. Že pri prvotnih volitvah je dobil 30.000 glasov. Manjkalo mu je samo 4000 glasov za absolutno večino. Sedaj bo imel za nasprotnike vse kapitalistične stranke. Večina žensk-volilk bo oddala glasove za socialiste. Pravijo, da bo California prva socialistična država, zanjo pridejo kmalu vse Združene države.

ANTON ČEHOV:

Strašna noč.

(Konec.)

Sklenil sem, da prenočim pri svojem prijatelju Smrtniku, ki se je kasneje, kakor vam je znano, ustrelil. Imel je meblirano sobo pri trgovcu Lobanjarju na Mrtvi cesti.

Grobkar si je otrl hladno pot, ki mu je stopil na blede lica, vzdihnil in nadaljeval:

— Svojega prijatelja nisem dobil doma. Potrkal sem na duri, ko sem se uveril, da ga ni doma. S-m dotipal ključ na pragu, odprl duri in vstopil. Ves premočen plašč sem vrgel s sebe na tla, dotipal v temi divan in sedel, da se oddahnem. Bila je tema. V ventilaciji na oknu je mlo ječal veter. V peti je cvrčel drobil svojo monotonsko pesen. V Kremlju je pozvonilo k zornici. Brž sem prižgal užigalico. Ampak luč me ni oprostila, mračnega razpoloženja. Narobe, strašna, nepopisna groza se me je spet lotila. Zakrical sem, vstal in opotekaje, skoro nezavesten zbežal iz sobe.

Tudi v sobi svojega prijatelja sem ugledal — kakor pri sebi — rakev!

Rakev mojega tovariša je bila skoro dvakrat večja od moje in rjava oprema mu je dajala posebno otožen značaj. Kako je prišla sem? Da je bila to optična prevara, o tem ni bilo nobenega dvoma več. V vsaki sobi ni bila rakev! Očividno so bili moji živci bolni.

Halucinacija! Kamorkoli bi šel povsod bi zagledal pred seboj bivališče smrti. Ob pamet sem, obolel sem na nekaki rakvomaniji, in po vzrokih, da se mi je zmešal um, ni bilo treba dolgo stikati, da sem se le domislil na spiritalistično sejo in na besede Spinozove.

„Ob pamet! — sem si mislil v strahu in se prijel za glavo. — Moj Bog! Kaj sedaj?“ Glava bi mi kmalu počila, kolena so se mi šibila. Dež je lil kakor iz čebra, veter me je skoro prepihal, pa nisem imel ne plašča, ne čepice. Da bi se vrnil ponje v prijateljevo stanovanje, ni bilo misliti — presegalo je moje moči. Strah me je krepko stiskal v svojem hladnem objemu. Lasje so se mi ježili, z obraza mi je curčil mrzel pot, dasi sem bil prepričan, da je le halucinacija.

— Kaj sedaj? — je nadaljeval Grobar. — Ob pamet sem itak že, zdaj naj se pa še prav temeljito prehladim. K sreči sem se domislil, da biva nedaleč od Mrtve ulice moj dober prijatelj, zdravnik Pokopališnik, ki je pred kratkim umrl, bil je z menoj tisti večer na spiritalističnem sestanku. Brž sem se napotil k njemu. Tedaj še ni bil oženjen z bogato trgovko in je stanoval v petem nadstropju v hiši državnega svetnika Mrtvačnika.

Pri Pokopališniku so čakale moje živce nove muke. Hiteč po stopnicah v peto nadstropje sem zaslišal strašen hrup. Odzgor je nekdo tekkel z velikimi koraki in krepko zalo-

putnil vrata.

— Pomagajte! — sem zaslišal obupen klic. — Pomagajte! Hišnik!

V tem hipu mi je prihitela po stopnicah nasproti temna postava v kožuho, s pomečkanim cilindrom.

— Pokopališnik! — sem vzkliknil spoznavši svojega prijatelja. — Ali ste vi? Kaj vam je, za božjo voljo?

Pokopališnik se je ustavil in me krčevito zagrabil za roko. Bled je bil, težko je sodel in se tresel po vsem telesu. Oči so mu plaho begale, v prsih mu je hropelo.

— Ali ste vi, Grobar? — je vprašal z zamolklim glasom. — Ali ste v resnici vi? Bledi ste, kakor da ste ostali od mrtvih. Ali ste v resnici vi? Ali ni le prikazen. Moj Bog. . . kako strašni ste. . .

— A kaj je vam? Saj vas ni spoznati?

— Oh ljubček, potrpite, da se oddahnem. . . Kako sem vesel, da vas vidim — če ste v resnici vi, in ne le optična prevara. Prokleti spiritizem. . . Tako je zgrabil moje živce, da sem, pomislite, prišedši domov videl v svoji sobi. . . rakev!

Svojim ušesom nisem verjel in sem ga prosil, da naj ponovi še enkrat.

— Rakev, resnično rakev! — je dejal zdravnik in sedel ves utrujen na stopnice. — Nisem strahopetec, ampak sam vrab bi se pre-

strašil, če bi po spiritalističnem večeru v temi zadel ob rakev!

Ves zmešan sem jecljaje pravil zdravniku o rakvah, ki sem jih videl jaz. . .

Celo minuto sva gledala drug drugega z začudenimi očmi, odprtih ust. Drug drugega sva začela ščipati dvomeč, ali ni vse to halucinacija.

— Oba čutiva bolečine, — je dejal zdravnik, torej ne spiva in ne gledava drug drugega v sanjah. Torej tudi rakev, ki sva jih videla, niso optična prevara, temveč gola resnica. Kaj napraviva sedaj, prijatelj moj!

Celo uro sva ostala na hladnih stopnicah in se udala vsem mogočim ugibanjem in domnevam, močno naju je hladilo, in sklenila sva, da se otreseva mladostnega strahu, zbudila sva slugo in se podala z njim v zdravniško stanovanje. Vstopivši v sobo smo prižgali svečo, in videli rakev ovito z belo srebrovino, z zlatimi špicami in čopi. Sluga se je pobožno prekrizal.

— Zdaj lahko doženemo, — je dejal doktor ves bled, tresoč se po vsem telesu, — ali je rakev prazna. . . Ali ima svojega stanovnika?

Po dolgem, razumljivem obotavljanju se je zdravnik pripognil in šklepetajoč z zobmi od groze in pričakovanja je potegnil pokrov z rakeve. Pogledali smo v krsto in. . .

Rakev je bila prazna. . .

Na univerzi države Wisconsin imajo socialistični vseučiliščniki večino pri takozvani dijaški konferenci.

Eliot od.

Vnuk predsednika slavne Harvard univerze je prestopil k socialistični stranki in redno plačuje strankine asesmente. Njegov stari oče je bil, ki je izrekel znane besede, da je „scab“ ali stavkokaz najboljši tip ameriškega delavca in pravi junak („hero“). Kako se giblje, kajne!

Katoliška duhovščina je tudi v Ameriki najhujša nasprotnica socializma, ne morda zato, ker socializem nasprotuje katoliški ali krščanski veri sami, saj nima z njo vendar nič opraviti, ampak ker socialisti zagovarjajo splošno izobrazbo ljudstva in res pravo ljudovlado, kar je v diametralnem nasprotju z organizacijo katoliške cerkve. Socialisti hočejo, da ima vsak odrasel človek z zdravim umom pravico glasovati za politično in za ekonomsko upravo. V socialistični industrialni ljudovladi bi se morda še katoliški duhovniki vzbudili in zahtevali volilne pravice pri izbiranju škofov, nadškofov, kardinalov in naposled papeža samega. Tega se ravno boji katoliška hierarhija (ali bolje oligarhija), to je papež s kardinali vred. Ti potem hujskajo nižjo duhovščino proti socializmu, da bi demokratizem ne zašel tudi v cerkveno organizacijo.

V Ameriki katoliška duhovščina ne more veliko opraviti: verska vprašanja so izključena iz politike, in znan fakt je, da stvar, ki jo zagovarjajo duhovniki v politiki, navadno propade. Pri zadnjih volitvah so se v Clevelandu združile razne verske sekte (tudi katoliška duhovščina) in nastavile svoje kandidate za ustavno konvencijo, ki bo naredila novo ustavo za državo Ohio. Vseh deset kandidatov je bilo pobitih. Izvoljenih je bilo devet mož, ki zagovarjajo iniciativo in referendum v državni ustavi. Deseti delegat je socialist, za katerega so glasovali tudi demokrati.

Prihodnjic še kaj. Pozdrav preko oceana!
R. S.

NOVICE.

* Naša slika kaže množino v zadnjih 20 letih v raznih svetovnih državah kovanega zlatega in srebrnega denarja.

* Poskušen samomor novoporočenca. V nedeljo dne 26. novembra je poročil v Budimpešti profesor Albert Toth ogrsko pisateljico Albanevis, ali s pravim imenom Ilono Ungarjevo. Novoporočeni par bi se bil moral že drugi dan napotiti v Mehiko, kjer je Toth profesor na ondodni poljedelski visoki šoli. Zgodilo pa se je česar ni bil nihče pričakoval. Mladi soprog je v hotelu večkrat ustrelil iz revolverja na se, a se ni zadel. Hotelski uslužbenec so udrli v njegovo sobo in so razorožili profesorja. Profesor je izjavil, da soproga neče z njim v Mehiko, kar ga je navdalo s takim obupom, da si je hotel vzeti življenje. Profesor Toth se je obnašal tako nenavadno, da so obvestili njegovega v Stolnem Belgradu živečega očeta, naj sprejme mladega zakonca v svoje varstvo. Pisateljica Albanevis pa je izpovedala, da se je njen mož pri ženitovanjski pojedini vedel tako čudno in nemirno, da se ni upala z njim v Mehiko. Hotela je ostati začasno pri materi, da bi se Toth medtem pomiril. Tekom prejšnjega dne je dobila od svojega moža popolnoma konfuzna pisma. Med drugim ji je poslal listek z besedami: „Ako ne prideš, je pištola nabita.“ Albanevis vloži zaradi tega dogodka tožbo na ločitev zakona.

Mrliča ni bilo v njej, pač pa smo našli v rakvi pismo sledeče vsebine.

Dragi Pokopališčnik! Znano ti je, da so premoženjske razmere mojega tasta strašno razdejane. Zlezel je v dolgove do grla. Jutri ali pojutrišnjem zapečatijo njegovo imetje, in to upropasti njegovo in mojo rodbino ter ugonobi naše pošteno ime, ki mi je dražje od vsega. Na večeršnjem posvetu smo sklenili, da poskrbimo vse dragocenosti, ker obstoji vse imetje mojega tasta v rakvah (kakor ti je pač znano, je moj tast največji izdelovalec rakev v mestu), smo sklenili, da poskrbimo vse lepše rakeve. Odračam se do tebe, do svojega prijatelja, pomagaj mi, reši naše imetje in varuj našo čast! V nadi, da nam pomagaš rešiti naše imetje, ti pošiljam, dragi prijatelj rakev, ki jo izvoli skrivni v svojem stanovanju. Brez pomoči prijateljev in znancev smo izgubljeni. Nadejam se, da mi ne odrečeš, tem bolj ker rakev ne ostane preko tedna. Vsem ki jih štejem za naše resnične prijatelje, sem poslal po eno rakev in se zanašam na velikodušnost in plemenitost. Tvoj Ivan Čeljust.

Po tem dogodku sem se zdravil tri mesece za živčno kapjo, naš prijatelj, rakvarjev zet pa je rešil svojo čast in imetje; otvoril je pogrebni zavod in prodaja spomenike in nagrobne kamne. Njegov zavod ne vspeva posebeno dobro, vsak večer, kadar se vračam domov se bojim, da zagledam poleg svoje postelje bel mramorni spomenik ali pa razložen mrtvaški oder.

* Smrtonosen udarec s pestjo. Na Dunaju je obiskal 71 letni gostak Karel Wiener svojo 61 letno soprogo Terezijo Wienerjevo, ki je ločen od nje. Zaradi malenkosti sta se sprla in Wiener se je tako razjaril, da je udaril ženo s pestjo v obraz. Žena se je takoj zgrudila nezavestna in so jo morali prenesti v bolnico, kjer je umrla še čisti večer. Najbrže ji je možev udarec pretresel možgane. Proti Wienerju so naperili kazensko preiskavo.

* Bolezen Eleonore Duze. Italijanska tragedinja svetovne slave Eleonora Duze je v Parizu duševno obolela. Čuti se nenavadno potro in otožno.

* Samomor in dvakratni umor. Rumunski učitelj v občini Basko, Demeter Mitru, je umoril svojo ženo, ker je imela razmerje s pomožnim notarjem Mihaelom Praucem, ki je bil na hrani pri učiteljevi rodbini. Učitelj je umoril nato svojo triletno hčerko in se obesil.

* Inde Angležinje. Dne 30. novembra je naskočila večja množica londonskih služkinj Albertovo dvorano, da demonstrirajo proti davku, ki jim ga je bil namenil v svoji predlogi Lloy George. Lloyd Georgu so izrekle služkinje na shodu nezaupnico. Po shodu so se razvile živahne pectstne demonstracije. Policija je posegla vmes, razjarjene služkinje pa so mnogo policistov hudo preteple.

* Preplašeni vlomilec. V osredju Berolina je izbruhnil v trgovini in skladišču trgovca Hermesa velik požar, ki je napravil mnogo škode. Zgodila pa se je sreča v nesreči. Požar je preprečil vlom v denarno blagajno. Tatovi so ravno navtravali blagajno, ko je prišla požarna bramba. Ker se niso čutili varne, so jo popihali. Ko so otvorili prodajalno so opazili vlom. Ogenj je požarna bramba udušila v par urah.

* Strašen samomor otrokove mrlke. Služkinja Ana Leuchtova je bila v kolberškem zaporu, ker je umorila svojega otroka. Ko je nikdo ni nadzoroval, je polila obleko s petrolejem in jo zažgala. Na ujeno stokanje je prihitelo jetniško osebje in je zagledalo Leuchtovo vso v plamenu. Udušili so ogenj na njej, toda Leuchtova se je tako opekla, da je kmalu umrla.

Ljubljana in Kranjsko.

— Slovenske klerikalce si smejo uradniki posebno dobro pogledati. V odseku za državne nastavitve, kjer se je razpravljala službena pragmatika za uradnike, so se klerikalci odlikovali, da zaslužijo posebne medaje za to. Bila je zopet prilika videti, kaj se pravi pri klerikalcih „ljudsko“. Uradniki se potegujejo leta in leta za pragmatiko, ker bi se radi rešili samovolje, kateri so izpostavljeni in dobili tudi črno na belem, da ne prenehajo biti državljani, kadar postanejo uradniki. Za take želje pa nimajo klerikalci zmisla. Pragmatiko pač privošči uradnikom, ali tako, ki jih uklene na rokah in nogah in jim vzame zadnjo sled svobode. Proti vsakemu predlogu, ki je imel uradnikom zagotoviti košček pravice, so glasovali. Tudi najvažnejši predlog socialnega demokrata Glöckla, ki izreka, da se ne smejo v imenu službenega razmerja prikrajševati državljanske pravice uradnikov, ki jih sprejeto proti glasovom slovenskih klerikalcev. In da se gotovo ne bi pozabilo, kako nedemokratično se znajo obnašati, je še potem klerikalni junak s Koroškega Grafenauer predlagal, da naj se uradnikom naravnost prepove pristop k vsakemu društvu, ki ima politične namene. Zakaj ni Grafenauer kar jasno dejal: „Uradnik mora biti klerikalec in ne sme biti nič drugega?“ Značilno je pa to seveda tudi za klerikalno opozicionalnost. Že štirinajst dni pita njih časopisje javnost s trditvami, kakšni grozni opozicionalni levi, da so klerikalci. V uradniškem odseku so natančno glasovali za vse predloge, ki jih je zagovarjala vlada in proti vsem predlogom, ki jih je odklanjala vlada. Grof Stürgkh ne postane nesrečen v priči take opozicije, ki oponira na ta način, da vrši najbolj dosledno njegovo voljo.

— K vlamu na Bregu. Poročali smo, da sta vlomila pri pekovski mojstru Jakobu Trčku na Bregu pekovski vajenec Škof in njegov kompanjon ter da so ju prijeli v Trstu. Mestna policija je zdaj dognala, da je Škofov kompanjon 15 letni točilec Ivan Cesar iz Rajhenburga. Delomrtni fant se je klatil že nad mesec dni po mestu in sklenil med tem časom prijateljstvo s Škofom. Cesar je večkrat prenočil pri 22 letnem bratu Martinu, ki ima službo v hotelu. Kot hotelski uslužbenec je imel lastno sobo, v njej so se shajali vsi trije in se posvetovali o načrtu za vlam. Dan pred vlamom so se sešli vsi trije in se razgovarjali o begu v Trst. Ob 2. zjutraj sta prišla obadva vlomilca s plenom k Martinu Cesarju. Da bi mu ne bilo treba preveč dati, sta ga nalagala da sta dobila samo 60 kron, Martin se je zadovoljil z 10 K molčarine, nakar sta vlomilca odhitela na južni kolodvor in se odpeljala z brzovlakom v Trst. Policija je Martina Cesarja že prišla in ga izročila deželnemu sodišču.

— Hud ljubimec. Na barju se je sešla te dni večja družba; bilo je več fantov in eno dekle. Preden so se razšli se je sporekel brat

s sestro zaradi nekega ljubavnega razmerja. V tem trenutku se je izdal doslej tajni dekletov ljubimec, ki je sledil bratu v sobo ljubice in mu priložil tako zausnico, da se je fant zgrudil. Kmalu pa je planil pokonci in stekel za napadalcem, ki pa ga je tako oplazil s kolom, da je brez moči telebnil po tleh. Nato so ga napadli še ostali fantje in ga tako pretepli, da so ga morali pripeljati v bolnico.

— Nasilen fant. Dne 27. novembra je razsajal v Sneberjih dninar Fran Klemenčič brez vzroka pred kovačnico Mihaela Hromca. Slednjič je zgrabil za pest debel kamen in ga je zagnal z vso silo skozi okno kovačnice. Kamen je letel tesno ob pomočnikovi glavi. Nato je skočil Klemenčič na voz, ki je privozil mimo in je sedelo na njem dvoje žensk, pa se je hotel brez dovoljenja peljati, a sta ga ženski pahnila z voza. To je Klemenčiča razhudilo, zgrabil je sekuro, ki je bila na vozu, pretil z njo ženskama in večkrat udaril po vozu. Med neprestanimi pretnjami se je nepridiprav odstranil, sekuro pa je vzel seboj.

— Nevarna tatica. Po tukašnjih trgovinah je že dalj časa izvrševala neka ženska jako prekanjene tatvine. Prvo policiji javljeno tatvino je izvršila v Bučarjevi trgovini na Starem trgu. Prišla je v trgovino in si je dala pokazati gospodje in damsko perilo. Ko je nekaj časa prebirala, je dejala, da mora vprašati svojega moža pred trgovino, ali sme kupiti perilo. Ali žena se ni vrnila, pač pa so v trgovini opazili, da je izginilo dvoje kosov perila. Prav tako je prišla te dni v trgovino dragotinarja in si je dala prinesiti prstanov, ur in zlatih verižic. Dragotinarju se je zdela ženska sumljiva in jo je ostro opazoval. Naenkrat je opazil, da so izginili s prodajne mize štirje prstani. Obenem pa se je hotela ženska tudi odstraniti pod pretvezo, da gre vprašat ven pred prodajalno moža, ali sme kupiti prstane. Dragotinar jo je siloma zadržal, jo preiskal in našel pri njej poleg svojih prstanov še drugih dragocenosti. Ženska se je iztrgala in pobegnila. Stražniku pred pošto se je zdela njena naglica sumljiva in ji je sledil ter jo prijel v Beethovenovi ulici. Na stražnico je prišlo medtem naznanilo o tatvini in so aretirano spoznali za tatico. Ženska pravi, da je Pavlina Černota iz Verdika na Hrvaškem. Stanovala je v Mostah skupaj s 30letnim krojaškim pomočnikom in je mati treh nedoraslih otrok. Napravili so pri njej hišno preiskavo in našli celo vrsto nakradenih stvari, večinoma perila. Tatico so izročili deželnemu sodišču.

— Občinske volitve v Stari Loki. V petek so bile v naši občini volitve za občinski odbor. Zmagali so v vseh treh razredih klerikalci, ki so dobili v I. razredu 149, v II. razredu 257 in v III. razredu 466 glasov. Samostojna kandidatska lista, ki so jo podpirali tudi socialni demokrati, je dobila 43, oziroma 75, oziroma 153 glasov. Je pač še tema v Stari Loki, vendar je za prvi protiklerikalni nastop dosti razveseljev vspeh.

— Divji lovec. Oskrbnik Franc Knežarek v postojnskem okraju je imel opraviti v gozdu. Nedaleč od „ravbarkomande“ je počil strel. Knežarek je takoj slutil divjega loveca in šel v smeri proti strelu. Na majhni jasi je zapazil divjega loveca, ki je nesel na hrbtu ustreljeno srno. Ko se je Knežarek bližal divjemu lovcu, je ta nameril proti njemu puško, vrgel srno od sebe in zbežal. Divji lovec je majhne postave in je imel obraz našemljen.

Štajersko.

— Ukradena hranilna knjižica. V Gorici pri Celju je bila posestnica Ceciliji Makovi iz zaprte omare ukradena hranilna knjižica „Lastnega doma“ v Celju, glaseča se na 282 kron. Ko je v nedeljo pogledala v omaro in ni več našla hranilne knjižice ter dveh davčnih knjižic, je šla takoj v „Lastni dom“, da bi prijavila tatvino. Tajnik pa ji je sporočil, da je dvignila na hranilno knjižico prejšnji dan čedno opravljen mladica ženska 200 kron. Tajniku se je izdala za Makino sosedo. Tatico doslej še niso dobili.

— Krída. Mariborsko okrožno sodišče je otvorilo nad imetjem trgovca Ivana Gerholda konkurzo. Inventarizacija premoženja je dognala 46.778 kron 23 vin. aktiv in 76.807 kron 55 vin. pasiv, torej 30.029 kron 33 vin. primanjkljaja, ki se je zvišal na 37.812 kron 77 vinarjev. Ker Gerhold ni bil pravočasno naznanil konkurza, so naperili proti njemu tožbo zaradi pregreška krída, ki je bila o njej obravnava dne 28. novembra. Očitati so mu tudi, da je prevzel trgovino že zadolženo. Sodni dvor je obsodil obtoženca na tri tedne strogega zapora.

— Orvši tatovi. V Novi Štifti je bilo Tratniku ukradenih dne 26. novembra med mašo iz hleva več ovac. Več ljudi je iz cerkve grede videlo neznanca z dečkom, ki sta gnala ovce proti kranjski meji, pa so prepozno obvestili Tratnika.

— Pod voz je prišel. Pri Rogatecu je peljal posestnik Mihael Colnarič z drvmi obložen voz. Voz sta vlekli dve kravi, ki ju je vodil 10 letni Fr. Jančič. Colnarič pa je šel za vozom. Ko je voz po strmem klancu naglo

drčal navzdol se je deček izpodtaknil in zašel z levo nogo pod kolo, ki mu jo je zdrobilo.

— Trojni umor pred sodiščem. V Gradcu sta bila obsojena šivilja Pöschl, ki je umorila tri nezakonske otroke, in njen ljubček hlapec Koss pred porotnim sodiščem vsak na 10 let težke ječe.

— Strašna smrt. V Gradcu je služila že dalj časa pri vpokojenemu polkovniku 54 letna Madjarka Rozalija Porova za gospodinjjo. Ker se je vedno bolj udajala pijači, ji je polkovnik odpovedal v petek 1. decem. zjutraj bi bila imela Porova zapustiti dosedanje službo. Pred par dnevi pa se je bila izrazila proti več osebam v hiši, da ne bo zapustila te službe. V petek zjutraj ob 6. je stopila v polkovnikovo sobo. Polkovnik je bil še v postelji; Porova mu je dejala, da se usmrti, ako mora proč. Ker pa je bila kljub rani jutrajni uri že precej omotena, se polkovnik ni zmenil za njene besede. Gospodinja se je nato odstranila in kmalu potem je zavohala hišnica vonj po sežganih cunjah. Udrila je v polkovnikovo stanovanje in tam je zagledala grozovit prizor. V predsobi je ležala pred vrati polkovnikove sobe na pol sežgana Porova, ki je kmalu nato izdihnila. Porova se je usmrtila s tem, da si je polila obleko s špiritom in jo zažgala. Ko je bila že v plamenu, je hotela v polkovnikovo sobo, da bi se mu pokazala kot živa baklja. Polkovnik pa je zaslišal ropot v predsobi in je naglo zaprl vrata. V naslednjem hipu je zaslišal trkanje na vrata in kmalu nato stokanje, ki je vedno bolj pojemalelo. Zdravnik reševalne postaje je konstatiral smrt.

Koroško.

— Sleparka. V Beljaku si je najela dne 20. t. m. pri oficialovi vdovi Amaliji Andervaldovi stanovanje ženska, ki je izpovedala, da je bila kuharica pri kneginji in namerava zdaj ostati nekaj časa v Beljaku. Naznanilnega lista ni hotela izpolniti, češ da ga izpolni pozneje. Dne 21. t. m. pa je zapustila ob 9. stanovanje pod pretvezo, da se gre fotografirati. Pred odhodom je pustila na stanovanju dve kroni za nakup jajec in par manj vrednih drobjarj, izposodila pa si je od vdovine sestre par svilnih rokavic. Odtlej je izginila in obenem z njo tudi srebrna damska ura z vratno verižico in denarnica, ki je bilo v njej pet kron denarja. Neznanka se je imenovala Ano, stara je okoli 24 let in prikupljive zunanosti.

Goriško.

— Gorica. Vsi člani izvrševalnega odbora in odborniki krajnih skupin, kakor tudi vsi zaupniki okrajne organizacije v Gorici so vabljeni na okrajno zborovanje, ki bo v petek dne 8. decembra ob 10. dopoldne v prostorih Delavskega doma, ulica Tre Re št. 16. s sledečim dnevnim redom: „Poročilo o strankini konferenci v Ljubljani 12. nov. t. l.“

— Nesreča vsled neprevidnosti. 10-letni deček Franc Kumar iz Kojškega je našel vojaško patrono. Hotel jo je razstreliti s tem, da je s kladivom udaril po njej. Patrona se je razletela in deček je dobil težko rano na desni roki. Prepeljali so ga v deželno bolnišnico.

— Podgorska narodnjaška komedija v „Soči“. Zadnjo soboto smo čitali v „Soči“, da se je zagnal dopisnik „Zarje“ v Gorici (?) v depisu iz Podgore, prav neokusno v proslavo 40letnice županovanja g. A. Klančiča. Da je za „Sočo“ dopis neokusen, nas le prav veseli; znamenje, da smo zadeli prav! „Soča“ pravi tudi, da ne ve, če take grde vrste boj kaj koristi socialnim demokratom v Podgori. Priporočali bi ji, naj se nikar ne beli glave za naše koristi, ker pomagati si znamo že sami. Nadalje piše „Soča“, da če rdečkarji na enak način proslavljajo katerega svojih odličnikov, je to „proslava zaslug zavednega proletariata“. Ne, draga „Soča“, mi nočemo na „enak način“ proslavljati naših odličnih mož, ker osmešiti se, je vedno čast. Kar se pa tiče duha, ki veje iz onega dopisa, ga ni veepil v nas znani „rdeči Bog“, kakor praviš. Duh, ki veje iz dopisa, je resničen in ravno resnica dela tebi, draga „Soča“ — temo pred očmi. Zato tudi računamo, da se jeziš, ravno ker smo v onem dopisu pisali, kar si ti sama povedala, namreč da je onim, ki so slavili župana, izvrstna kapljica itd. razvnela srca tako, da so obljubili delati „pozitivno“ (aj!) na korist občinarjem in naše lepe Podgore! In delati obljube, kadar je srce razvneto, je zadnje na svetu, in se navadno drugi dan, t. j. kadar se srce ohladi, vse pozabi. To več dobro tudi ti, zato se pa jeziš! — Eden, ki ni tisti!

— Vlom v Dobravljih. V petek po polnoči so neznani tatovi udrli v mesnico tukajšnjega mesarja v Dobravljah ter odnesli kolo vredno sto kron, sukno vredno 40 kron in revolver, nož in so odtrgali miznico za denar, pa niso nič dobili.

Trst.

— Morilec!! V pondeljek se je na katarski cesti obesil mož, ki je bil delavsko obložen. Pri njem so našli pismo naslovljeno materi. V samomorilecu so spoznali Franca Kranjca 26let starega oglarja... Ljudje čitajo take

vesti mirno, skoro brez misli kakor vesti o poroki, kakor da se je zgodilo nekaj vsakdanjega in drnejo stran. Nihče se ne vpraša, zakaj se je obesil; nikjer nobenega sočutja, v nobenem sreču se ne zbudi sožalje. Drugače je, ako umre kakšna druga morda zelo nepotrebna in brez-pomembna oseba. Takrat se zahteva sočutje tudi od trdih src in greh je, če se ne pretakajo vroče solze. — Sodrugi Krajnc se ni obesil sam, njega so umorili. V pismu, s katerim se je poslednjič poslovil od svoje vroče ljubljene matere je označil v par besedah tragedijo svojega življenja, življenja svojih sotrpinov, katerim ni mogel več slediti v boju za vsakdanji kruh. „Mati odpusti mi, da ti povzročim to žalost, ali zakon ni za vse enak“. — Ni za vse enak! Sodrugi Krajnc je bil predsednik odbora skupine oglarjev in je vodil sedanje resno gibanje, da se odstranijo skandalozne razmere, katerim so podvrženi oglarji v tržaški prosti luki. Težak in hud je boj, ker imajo oglarji opraviti z brezsrčnim, brutalnim nasprotnikom. Kot načelnik tega gibanja je bil sodrugi Krajnc od delodajalcev popolnoma bojkotiran. Ampak trpel je, ne da bi bil komu kaj povedal. Dva dneva, preden je izvršil samomor je povedal nekemu našemu sodrugu svoje razmere. Imel je na ustnih ironičen nasmeh, ki je pričal, koliko prezira je bilo v njem do te gnusne družbe, ki mu ni dala nič kakor velikanski delež trpljenja. Štiri dni pred smrtjo je še vodil shod oglarjev v Delavskem domu (in pozivljali tovariše, naj vstrajajo v boju. Sam za svojo osebo je pa bil že obupal, ali hranil je v sebi bol, ki mu jo je prizadeval obup, ki ga je končno umoril. Tisti, ki so krivi njegove smrti, se danes še razkošno zabavajo s cekini, ki so jih izsrkali iz delavske krvi.

Kdaj bo delavstvo maščevalo te žrtve krivičnih razmer? Kdaj nastopi dan, ko bo nehalo tako ubijanje delavcev na drobno in na debelo? Sodrugi Krajnc je bil dober kakor kruh; bil je zvest tovariš svojim sotrpinom, dober sin, in dober delavec. Ko izrekamo žaljujoči materi naše sožalje, vabimo njegove bivaše, naj vstrajajo v resnem boju, ki bo poškropjen s krvjo sodruga Krajnc, priboril delavcem zaželjeno človeško življenje.

Umetnost in književnost.

»Reka« ni najboljša Halbejevo delo, vendar je sprejelo naše občinstvo to dramo s prijazno simpatijo. Zelo plitka simbolika, tupatam prenaglo razplet dialog, celo lirski mesta niso mogla ubiti gledalcem zanimanja. Peter Doorn, poslastnik in jezovni glavar ob Visli, brezobziren, trd značaj, je osleparil svoja mlajša ibrata za očetovo dedščino; starejši brat Henrik je dovršil svoje tehniške študije še pred očetovo smrtjo ter je odšel v tujino; mlajši brat Jakob živi ponižan in žaljen v domači hiši, na tihem zaljubljen v Petrovo ženo Renato; Renata, ki jo je ljubil pred njeno poroko s Petrom Henrik, je Petru žena samo še pred svetom odkar ji je razodel ob mrtvaškem odru njunih otrok, (ki sta se vtopila v reki) svojo sleparijo. A Peter ostane neizprosni, on je rešil posestvo propasti s svojim delom, njegovo je. Kar se vrne Henrik domov, poklican od vlade, da bi reguliral Vislo, ki preti pogubo vsej okolici, stara ljubezen do Renate vstane zopet v njem. In tedaj se odkrije Petrova goljufija. Slučajno — vsled blebetavosti starega Ulricha. Ko zahtevata brata od Petra svojih pravic, ju hoče ta zapoditi iz hiše. Jakoba, ki je vedel, da je zanj tudi Renata izgubljena, vkupi obup do blazne maščevalnosti. Prekopati hoče nasip ob reki in uničiti tako posestvo in rodno hišo. Peter, opozorjen, mu hoče to zabraniti, spopadeta se zunaj na nasipu in v divji borbi se zvrtneta oba v reko. Henrik, krotilec divjih rek, je torej ostal — njemu posestvo, njemu Renata.

Zanimanje se osredotočuje okoli dveh dveh bratov in Renate. Lepa kreacija je Simačkov Jakob, sluga na domu očeta; posrečilo se mu je stopnjevanje od pritajenega gneva do končnega silnega izbruha strasti in sovraštva. Manj ugodno je rešil svojo res težko nalogo g. Bukšek (Peter), premalo individualnosti je pokazal; v trenutkih razburjenja mu je bil jezik nekam pavaljan, govor skoraj da nerazumljiv. Precej medel je bil Nučič (Henrik), g. Danilo (Ulrichs) neenakomeren. Dobra je bila gospa Bukškova v svoji kratki vlogi matere Doornovih; mirna, skoraj malo preveč Renata je bila gdca Wintrova.

V nedeljo popoldne smo meli domačo noviteto: »Slepa ljubezen«, ljudska igra s petjem v 4. dejanjih. Spisal Anton Pesek. Avtor je bil šolnik in njegov namen je bil pedagoški. Smoter je vse hvale vreden; ali sredstvo, ki si ga je izbral, ni primerno in že zaradi tega se poizkus ni obnesel. Samo s to platjo se nam je namreč tukaj baviti, zakaj avtor se gotovo sam zaveda, da ne prihaja »Slepa ljubezen« v poštev kot dramatično delo. Gledališki oder ima

gotove zakone, ki se tudi z najliberalnejšim pojmovanjem ne morejo pometati meni nič tebi nič v rotoparnico. Moderno stvarjanje ne propagira anarhije na odru, temveč poglablja dramatične zakone in dramatični zmisel. Naslov »Ljudska igra« ne more opravičiti nepravilnosti in samoljubnosti; umetnost za ljudstvo bodi ljudstvu dostopna, ali malomarna ne sme biti. Če si g. Pesek pokliče v spomin, kaj se po pravici sme in mora zahtevati od drame, bo sam spoznal, da to, kar je spisal, ni dramatično delo. Ali če bi bila stvar tehnično mnogo boljša, nego je, bi bilo pomisliti, da zahteva problem, ki si ga je zbral, že velikega mojstra, če se ima na njega podlagi zgraditi dramatično dejanje. Za začetnika je pedagoški predmet navidezno enostaven, ali dramatično sila težaven. Gre torej za to, če je »Slepa ljubezen« pedagoško primerno delo. Pa se nam zdi, da se je avtor tudi v tem oziru zmotil. Pravijo, da je njegova igra za otroke. Dejali bi, da ni. Pogoditi otroka je zelo težko; to, kar smo včeraj videli na odru, niso živi otroci. Pogreša se tudi vzgojevalni vpliv, če bi se že temu imela pripisovati največja važnost. Idealiziranim otroškim scenam niso otroci v gledališču verjeli, pretepom so se smejali. učitelj v pouk na odru pa gotovo ni toliko zalegel, kolikor neposredne učiteljeve besede v šoli. Zelo kočljivi pa se nam zde za otroke prizori, v katerih se govori o učiteljski bedi in pa kjer se starši znašajo nad učiteljem. Druga je trditev, da je igra poučna za starše. Ali za te je preveč naivna in premalo prepričevalna. Mejniki, ob katerem se spotakne Francek, je slučaj. Njegova nesreča ni nič nujnega, zato ne učinkuje in ne poučuje. Konec sam kaže, v kakšni zadregi je bil avtor. Prvotno je bil določil, da mora Francek umreti. Na odru pa preboli krizo in ozdravi. Smrt ni za otroke; ali blagi konec, ki je tudi silno zavlečen, ne napravi vtiska. Sicer pa: Če se stvar lahko izvede tako, da Francek umrje in ravno tako, da ozdravi, je že s tem jasno, da stoji stvar na slabih nogah. Igralci so se trudili. Vlog je jako veliko, ali kaj posebnega se ne da napraviti iz njih. Vse polno je epizod, oseb, ki se pojavijo za hip na odru, pa izginejo za vse čase. Glavno vlogo je pač imela g. Ilčičeva, ki je igrala prav čedno 12letnega Franceka. Sicer so imeli nekaj več opravka g. Nučič (učitelj), g. Verovšek (kmet Lovrič), g. Danilova (njegova žena), potem gdca. Thalerjeva (dekla Micika) in g. Bukšek (hlapec Janez), ter gdca. Juranova (teta), v otroških vlogah pa gdca. Vera Danilova in J. Gorjupova. Igrali so dobro, kolikor so vloge dovolile. Mnogo se je pelo, ali vse to netje je v prerahli zvezi z dejanjem. —an.

II. redni občni zbor slov. akad. društva »Adrija« v Pragi bo v četrtek 7. decembra ob 8. zvečer v društvenih prostorih, Král. Vinohrady, Hálová tř. 12/III. Običajni spored.

Državni zbor.

Zadnje dni so delali nekateri odseki in so opravili precej dela. O železničarski predlogi, v kateri je odsek za državne uslužbence v petek predložil poročilo, smo podali že v soboto svojim čitateljem potrebne podatke. Razven tega se je bavil isti odsek tudi s pragmatiko za državne uradnike in je zborovala še vrsta drugih odsekov, o čimer najdejo naši čitatelji poročilo v sledečem.

* * *
Dunaj, 1. dec.

Odsek za državne uslužbence.

Včeraj je odsek vzel službeno pragmatiko za državne uradnike v razpravo.

§ 1. določa, da se smejo nastavljeni samo avstrijski državljani s častno preteklostjo. Soc. dem. Glöckel je dejal, da se ta pojem lahko razteza, kakor se hoče in zato ne spada v zakon. Namesto tega predlaga, da se lahko nastavi vsak avstrijski državljani, ki ni bil kaznovan zaradi delikta, vsled katerega se izgubi občinska volilna pravica. Soc. dem. dr. Šmeral predlaga dodatek: »Politični, verski in narodni razlogi ne smejo vplivati pri nastavljanju uradnikov.« Minister Heindl in sekejski načelnik Tries pobijata na vso moč Glöcklov predlog, češ da nima nihče pravice do nastavljanja. Nato je bil Glöcklov predlog s 16 glasovi proti 15 odklonjen. Šmeralov predlog je bil sprejet.

Popoldne je Gostinčar predlagal, naj se razprava odgodi. Tega pa odsek ni vpošteval, temveč je nadaljeval razpravo.

Kršč. socialci Guggenberger je zahteval za začetek službene dobe poseben privilegij za certifikatiste, kar se je odklonilo. Dunajski svobodomislec Zanker je predlagal, da se določi za uradnike brez konfesije obljuba namesto službene prispege in soc. dem. Glöckel je naglašal, da ponižuje vlada sama važnost prispege, če koga sili, da prispega na tak način, ki se ne vjema z njegovim prepi-

šanjem. Minister Heindl je pobijal tudi ta predlog, in je bil odklonjen z 18 glasovi proti 12. (Svobodomiselnina večina!)

Obširna debata je bila zaradi kvalifikacije. Dr. Waber je ugovarjal komisijam za kvalifikacijo, češ da je za to samo uradni predstojnik poklican. Sodrugi Glöckner je naglašal, da bi bilo tedaj napredovanje uradnika odvisno od enega samega človeka. Nadalje je Glöckel predlagal, da naj bo komisija za kvalifikacijo sestavljena iz 6 članov; tri naj imenjuje predstojnik, tri pa naj volijo uradniki sami. Tudi ta predlog pobija minister Heindl. Sodrugi Hillebrand ga priporoča in zahteva glasovanje po imenih. Predlog se odkloni s 16 glasovi proti 11. Glöckel ga naznaja kot predlog manjšine.

Da se škodljivost sklepa nekoliko popravi, predlaga poslanec Hillebrand: »Uradnik ma pravico pogledati svojo in svojih tovarišev, ki so z njim v enaki službeni kategoriji in v enaki službeni branši, kvalifikacijske tabele in si jih prepisati.« — Zastopniki vlade ugovarjajo. Sodrugi Moraczewski podaja eventualni predlog, da se mora vsakemu uradniku v tridesetih dneh od sestavljenja kvalifikacijske tabele dostaviti prepis. Hillebrandov predlog je odklonjen, Moraczewskijev ravno tako.

Danes je Hillebrand predlagal, da se morajo pri vzkljeni komisiji zaradi kvalifikacije zaslišati uradnik in tiste osebe, na katere se sklicuje, ter preiskati eventualna pismena dokazila, potem pa dotična rubrika vnovič izpolniti. Dvorni svetnik nasprotuje in večina glasuje proti predlogu.

Pri § 28. o službeni pokorščini predlaga sodrugi Moraczewski: »Uradnik se lahko pritoži proti ukazu predpostavljene; pritožba nima odgodilne moči.« Vladni zastopniki pobijajo tudi ta predlog, ki pa je sprejet.

Pri § 30. o uradni molčečnosti zahteva sodrugi Tomšchik, da naj velja ta določba samo za zadeve, ki se dotikajo varnosti države in interesov posameznih oseb. Sekejski načelnik Fries nasprotuje. Glöckel dokazuje, da je določba potrebna; za protekcijo in take reči ne more veljati dolžnost molčečnosti. Večina odklanja predlog.

§ 31. in 32. govorita o vedenju v uradu in izven urada. Glöckel protestira proti omejevanju državljskih pravic. Tudi pravico do organizacije morajo imeti. On predlaga: »Uradnik se mora v svojem uradnem poslovanju izkazovati dostojnega svojega mesta in mora varovati svojo osebno spoštljivost. Uradnik se ne sme s sklicevanjem na njegovo službeno razmerje ovirati v izvrševanju njegovih državljskih pravic.«

Vladni zastopniki ugovarjajo. Ravnotako govorita proti predlogu kršč. soc. Guggenberger in slov. klerikalec Grafenauer. Hillebrand energično zagovarja predlog. Nemški nacionalci podajajo »posredovalne« in »dodatne« predloge, s katerimi hočejo uničiti, kar zahtevajo socialni demokrati.

Minister Heindl pravi, da je pač državljansko pravo le eno, ali za uradnike morajo biti omejitve. To mora uradnik trpeti, ker si je izvolil tak poklic.

Glöckel pravi: V službi, kjer ima uradnik posebno varstvo, zahtevamo strogo disciplino. Druga reč je izven službe. Prav lahko se zgodi, da se postavi na mesto državnega interesa interes tiste vlade, ki je ravno na krmlu. Tukaj mora veljati popolna nepristranost! Če bi dovolili, da se omeji koalicijska pravica uradnikov, bi prišla tudi koalicijska pravica uslužbencev, državnih delavcev, železničarjev itd. v nevarnost. Svoje stališče bomo branili z vso odločnostjo. Če se pravi, da si uradnik sam izvoli poklic, pa vprašam: Kako pride uradnik, ki takrat, ko je bil nastavljen, ni mogel slutiti, kaj se bo danes sklenilo, do tega, da se mu omejuje državljanska pravica? Za take sklepe, ki zahtevajo prusko disciplino, nas ne dobite. Naše načelo je: V službi disciplina, izven službe državljanska svoboda!

Predlog je bil sprejet na sledeči način: Proti njemu je bilo 16 glasov. Proti so glasovali Poljaki, krščanski socialci, Marekhl in — seveda! — Slovenci! Predsednik d'Elvert je nato oddal svoj glas za predlog. Tako je obveljal.

Pri § 32. se je zopet odlikoval slovenski klerikalec Grafenauer s predlogom, da ne sme noben uradnik pripadati kakšni družbi, ki ima politične cilje. Ta nadpolicajski predlog je bil odklonjen.

Potem je odsek rešil vse drugo poglavje. Pododsek se bo sedaj bavil s finančnim delom vladne predloge.

Draginjski odsek.

Danes je izšlo poročilo draginjskega odseka o predlogih, ki se tičejo obdačenja žganja. Odsekov sklep, ki se predlaga zbornici, se osniva na predlogu drja. Adlerja in se glasi:

»Da se prepreči podraževanje krompirja in špirta, se poziva vlada, da predloži drž. zboru nemudoma zakonski načrt o izpremembi določb glede na obdačenje žganja in sicer v

tem zmislu, da se popolnoma odpravi vse direktne in indirektna premije (kontingentna premija, bonifikacije za izdelavo, bonifikacije za izvoz) za tovarne špirta, izvzemši male poljedelske žgalice.

Ker je ugasnila veljava določbe, s katero je bil ustanovljen dosednji kontingent, in se za obratno dobo 1911-1912 ni določil alkoholni kontingent in njega individualna razdelitev, se vlada poziva, da opusti v zlorabo izvrševano razdelitev navedbenim potom in izdajanja drugih provizoričnih odredb.

Vlada se poziva, da se energično upre stremljenju špirtnih rafinerij in podobnih obrti po vpeljavni obvezne koncesije za take obrate.

Vrhtega bo imela zbornica sklepati še o sledečem manjšinskem predlogu sodruga dr. Diamanda:

»Vlada se poziva, da predloži državnemu zboru zakonski načrt, po katerem se v dobah slabe letine ali draginje prepove izdelovanje špirta iz krompirja in koruze.«

Proti nezaposlenosti.

Draginjski odsek je včeraj sprejel po poročilu referenta Neumanna sledeči predlog:

»Vlada se pozivlja, da takoj stori primerne odredbe za ublažitev bede zlasti med delavskimi razredi, da se nemudoma začne s stavbami, ki so bile namenjene za prihodnjo stavbo dobo v posameznih državnih obratih, zlasti v železniški upravi, posebno tam, kjer dovoljujejo lokalne razmere.

Ravno tako se naj brez odlašanja izvrše državna naročila, pri katerih lahko dobe najširši delavski sloji primerno in trajno delo. To velja vpricho splošnega in industriji zelo občutnega pomanjkanja vagonov v prvi vrsti za državna naročila vozni sredstev in vagonov, vsled česar lahko dobi veliko število delavcev v posameznih tovarnah za vagona trajno in gotovo delo.

Vlada se poziva, da da resornim ministrstvom, ki prihajajo pri tem v poštev, za take stavbe in državne naročbe potrebna sredstva na razpologo.

Nadalje:

»Vlada se pozivlja, naj čimprej poskrbi, da se začne kolikor mogoče hitro s tistimi regulacijami rek, stavbami kanalov, zagraditvijo hudournikov in z melioracijami, za katere so že potrjeni projekti in ki so že pripravljene za stavbo izvedbo na podlagi izvršenih administrativnih razprav in za katere je finančno pokritje že tukaj ali pa je vsaj zagotovljeno za prihodnje leto.

Zlasti se ima uvesti oddaja, da se more z izvrševanjem del začeti v zimskih mesecih in se tako dobi delovna prilika za brezposelne delavce.

V tem oziru naj se vzamejo v poštev tudi tiste večje regulacijske stavbe, ki jih imajo oskrbeti deželne komisije in trgovinskemu ministrstvu pripadajoča regulacijska in kanalizacijska dela.

K tema dvema glavnima predlogoma je bilo sprejetih še nekoliko dodatnih predlogov.

ZADNJE VESTI.

Italijansko turška vojna.

Bitka prod Tripolisom.

Rim, 3. dec. »Agenzia Stefani« poroča iz Tripolisa: Predvčeršnjem dopoldne je pričelo prodirati desno krilo naše vzhodne fronte, da izboljša naše pozicije v smeri proti mali utrdbi Mesri. Sovražne čete so bile zelo močne. Sovražnika smo vrgli nazaj, nakar smo takoj pričeli z utrjevanjem pridobljenih pozicij. Na naši strani je mrtvih 5 mož in ranjenih 17. Sovražni-kove izgube niso natančno znane.

Odbit napad.

Rim, 3. dec. »Agenzia Stefani« poroča: Predvčeršnjem dopoldne je sovražnik napadel Henni, a smo ga odbili.

Zrakoplovi v vojni.

Rim, 4. dec. Predvčeršnjem popoldne je javil zmajev zrakoplov sovražnika, na kar je streljal »Carlo Alberti« proti kraju Fornaci. Ko se je prah razkidal, so opazili iz zmanjvega zrakoplova sovražni oddelek, ki se je naglo umikal proti Ajncari, drugi oddelek pa je odhajal v notranjost oaze. Zrakoplovi, ki so se bili dvignili proti Cancuri, so opazili to pokrajino popolnoma zapuščeno.

V Rdečem morju.

Rim, 3. dec. Agenzia Stefani poroča iz Massave: V Duban so poslali turške čete s topovi, da ojačijo ondote čete. Posadko v Mokki je ojačila pehota in topništvo. Šejh Sajd, Šejh Amed in Abu Baker pa topništvo. V Tajsu pričakuje se vedno povelj z ozirom na akcijo proti Rahejti.

Občinske volitve v Zagorju ob Savi.

Zagorje ob S. 3. dec. Ob velikanskem zanimanju in ob ogromni udeležbi so se danes izvršile volitve v občinski odbor. Do pol osmih zvečer je bil končan škrutinj za I. in II. razred. V prvem razredu smo dobili soci-

alni demokratije 8 do 10 glasov, rudniško-liberalni kandidati 37 do 43 glasov in klerikalci 24 do 29 glasov. V drugem razredu: socialni demokrati 46 do 53 glasov, rudniško-liberalni kandidati 62 do 65 glasov in klerikalci 50 do 61 glasov. Za tretji razred skrutinij še ni končan, gotovo pa je, da zmagajo socialno demokratični kandidati z ogromno večino.

Volitve na Hrvaškem.

Zagreb, 2. decembra. Volitve za sabor so razpisane in bodo dne 15., 16. in 18. decembra.

V Zagrebu volijo vsi trije okraji dne 15. decembra. Ta dan volijo še sledeči okraji: Varaždin, Zemun, Gračac, Srb, Udbina, Perušić, Otočac, Brlog, Korenica, Ogulin, Plaski, Slunj, Vojnić, Delnice, Vrbovsko, Draganić, Jastrebarsko, Samobor, Vrginmost, Glin, Petrinja, Kostajnica, Ivanec, Bjelovar Hercegovac, Križevci, Koprivnica, Novska, Daruvar, Pakrac, Viličelo, Požega, Brod, Gardin, Virovitica, Slatina, Dolnji Miholjac, Našice, Valpovo, Vuka, Djakovo, Dalj, Vukovar, Nuštar, Morović, Ilok, Mitrovica, Martinci, Ruma, Hrtkovec, Irig, Karlevec, Stara Pazova, Šimanovci, Vinkovci in Bošnjaci.

Dne 16. decembra volijo okraji: Osijek (oba okraja), Gospić, Senj, Dugoselo, Dolnja Stubica, Klanjec, Biškupec, Novi Marof, Čazma: Križ, Sv. Ivan, Zabno, Novigradpodravski, Černa.

Dne 18. decembra volijo okraji: Karlobag, Selci, Bakar, Karlovac, Pizarovina, Sv. Ivan Zelina, Velika Gorica, Sisak, Krapina, Pregrada, Ludbreg, Zlatar, Kloštar-podravski, Nova Gradiška, Sid.

Socialnodemokratična stranka je doslej sklenila postaviti sledeče kandidature: Vilim Bukšeg kandidira v prvem in drugem okraju v Zagrebu, v Zemunu in v Rumi. Stjepan Turković kandidira v Brodu ob Savi, Vitomir Korać v Šidu in Irigu, Juraj Demetrović v Dugoselu. Druge kandidature se še naznani.

Italija in trozveza.

Budimpešta, 3. dec. Z ozirom na dunajske vesti o izstopu Italije iz trozveze je brzojavil italijanski ministrski predsednik Giolitti, da so navedene izmišljotine.

Rim, 4. dec. V tukajšnjih političnih krogih prevladuje mnenje, da bi konec trozveze pomenjal vojno med Avstro-Ogrsko in Italijo in da je pomen trozveze v garanciji miru, vsled česar je koristen tudi za Italijo. Na odpoved trozveze nihče ne misli.

Diplomatične konference v Berlinu.

Berlin, 3. dec. Avstro-ogrski poslanik grof Szögyeny-Marić je imel sinoči z državnim tajnikom za zunanje zadeve Kiderlen-Wächterjem važen pogovor. Takoj po končani konferenci se je odpeljal državni tajnik h kancelarju Bethmannu-Hollwegu, da mu poroča o konferenci. Predmet te nočne konference ni znan.

Angleški kralj v Indiji.

Bombay, 3. decembra. Včeraj ob 4. popoldne se je angleški kralj s svojo ženo izkrcal. Sprejela sta ga indijski podkralj in bombajski guverner.

Rusija in Perzija.

Protest carigradskih Perzov.

Berlin, 3. dec. Predsednik državnega zbora je naznanil zbornici, da je dobilo predsedništvo od perzijske kolonije v Carigradu brzojavko, ki naglašala, da sta se ruska in angleška vlada večkrat naravnost zavezali, da se ne bosta vmešali v perzijsko notranje zadeve, ter da bosta varovali nerazdeljivost in narodno neodvisnost dežele. Zdaj pa je Anglija v Perziji izkrcala vojake, Rusija pa je poslala vojake v Perzijo in postavila perzijsko vladu pred ultimatum, ki glade na grobost in nepristojnost tona nič ne zaostaja za zloglasnim italijanskim ultimatom; obenem žuga Rusija, da udere v severno Perzijo. Odpošiljatelj brzojava protestirajo proti nasilstvu in proti kršitvi mednarodnega prava in človeškega dostojanstva, proti kateremu ravnaajo z brezprimernim cinizmom. Končno pozivlje brzojav vse prijatelje človečnosti, pravice in prava med vsemi narodi na skupen boj proti takemu krivičnemu napadu.

Shuster v nevarnosti.

Novi Jork, 2. dec. V sled vesti, da je življenje perzijskega generalnega zakladnika Shusterja v nevarnosti, je sklenila vlada posredovati v Rusiji zaradi varstva Shusterjevega življenja, ki je ameriški državljani.

Umorjen reakcionar.

Teheran, 2. dec. Mazir ed Davle, ki je svoj čas nasprotoval uvedbi ustave v Perziji, je umorjen.

Miren odgovor.

Teheran, 3. dec. Perzija je odgovorila na ruski ultimatum v mirnem tonu in navedla razloge, ki so jo napotili, da odklanja ruske zahteve. V odgovoru se pozivlje Rusija, naj natančneje preišče dejstva in potem še enkrat sestavi svoje zahteve.

Razburjenost v Teheranu.

Teheran, 3. dec. V mestu je velika razburjenost. Bazari in trgovine so zaprte. Na tisoče mladih ljudi prireja demonstrativne obhode. Na poslopja zunanjih zastopstev so nabili plakate z napisom: „Smrt ali svoboda!“ V Kazminu je bil baje princ Firman Firma umorjen. Včeraj je reakcionar Hadži Mohamud postal žrtev atentata.

Bojkot ruskega blaga.

Teheran, 3. dec. Ruski čaj in ruski sladkor je bojkotiran. Po ulicah se nadaljuje protiruske demonstracije. Množica je ustavila tramvajski promet, misleča, da je tramvaj ruska last; pripada pa belgijski družbi. Na dve politično neznatni osebi sta bila uprizorjena atentata.

Revolucija na Kitajskem.

Cesarski pred Hankavom.

Hankav, 2. dek. Dvajsetletni mož cesarskih je z večjim številom težkih topov prikorakalo pred mesto.

Nanking v rokah vstajev.

Nanking, 2. dec. Ko so revolucionarji zavzeli zadnjo pozicijo cesarskih, ki so jo imeli v mestu na Škratnem griču, so napeljali velike topove na vrhove, ki obvladajo mesto. Nanking je bil s tem izročen na milost in nemilost revolucionarjem.

Šangaj, 3. dec. Kanking je padel in revolucionarji so ga zasedli.

Ruske odredbe.

Peterburg, 3. dec. „Rječ“ javlja, da so doslužene ruske vojake na daljnem vzhodu pridržali pod orožjem, dokler se ne končajo kitajski nemiri.

Umorjen agent.

Šangaj, 3. dec. Veliko pozornost zbujala umor nekega domačega agenta nemške banke, ki se je bil vrnil iz Hankava. Umorjen je bil na pristanišču neke parobrodne družbe. Morilec je pobegnil. Vstaji pravijo, da je agent posredoval prodajo orožja za cesarske.

Avstrija na Kitajskem.

Dunaj, 4. dec. Z bojne ladje „Franc Josef I.“, ki je zdaj pred Šangajem, so predvčeranjem odšli linijske ladje lajtnant Collorig in 38 mož za varstvo avstro-ogrskih podanikov v Tientsin, fregatni lajtnant Seiklay, zdravnik dr. Worell in 42 mož pa za pojačanje avstro-ogrške straže v Peking.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba Zarje.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Naša Ančka.

Mična povest v lični obliki, ki ne sme manjkati v nobeni knjižnici. Stane samo 80 h in se dobiva v vseh večjih knjigarnah.

Restavracija „International“

na Resljevi cesti št. 22

v neposredni bližini južnega kolodvora.

Vedno sveže pivo, dobra dolenska vina kakor tudi gorka in mrzla jedila.

Na razpolago je vrt s kegiščem in vsi slovenski, nemški, italijanski delavski listi. Shajališče sodrugov

Na prijazen poset vabi

Marija Petrič, gostilničarka.

Jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami je slovenski

„Ilustrovani Tednik“

ki izhaja vsak petek ter stane četrtletno K 1.80. Zahtevajte ga povsod! Naročite ga in inserirajte v njem!

Naslov: Slovenski Ilustrovani Tednik, Ljubljana

Železnato vino s kino

lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

... Dunajska cesta ...

Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani vsebuje v resnici in vedno navedeno množino železa, ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači zaradi tega vsem drugim železnatim izdelkom.

Proda se

hiša št. 463

Iz proste roke. Hiša je v lepem kraju blizu cerkve sv. Trojice v Idriji. Več se izve v „Obč. kons. društvu“ v Idriji.

10 zapovedi

za zdravje in 10 zapovedi za kmetovalca, vsake posebej tiskane, dobi vsak človek zastoj v lekarni Trnkoczy zraven rotovža v Ljubljani. V tej lekarni se tudi oddajajo zdravila p. t. članom okr. boln. blagajne v Ljubljani, bol. zavodu c. kr. tob. tovarne in bolniške blagajne južne železnice.

Izdeli solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 11. ... Kolizej.

Velika izbira vsakovrstnega pohištva za spalne, jedilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice, modroce iz morske trave, zmednice na peresih, ... podobe, zrcala, otročje vozičke itd. ...

Sprejemajo se tudi opreme hotelov.

Največje podjetje konfekc. stroke je ogromna trgovina

O. Bernatovič

Ljubljana, Mestni trg šte. 5

katera ima že začetkom sezije

nad 30.000 kom. svežega blaga

po najnižjih cenah — in to:

- nad 5000 kom. najfinejši oblek za gospode od K 8.— naprej.
- .. 2000 .. najfinejši površnikov, športnih in zimskih sukenj od K 16.— naprej.
- .. 3000 .. pelerin od K 4.— naprej.
- .. 2000 .. posamezn. hlače in telovnikov od K 4.— naprej.
- .. 3000 .. oblek za dečke in otroke od K 4.— naprej.
- .. 15000 .. najmoderneje konfekcije za dame in deklice, jope in dolge paletot za dame od K 8.— naprej, krila in bluze od K 2.— naprej.

Solidna postrežba!

Priznana nizke cene

Najbolj varno naložen denar!

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa do 31. dec. 1910 nad 564 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog: nad 40 milijonov kron.

Rezervni zaklad: nad 1,200.000 kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, Prešernova ulica št. 3

sprejema vloge vsak dan in jih obrestuje po 4 1/4 % brez odbitka. Nevzdignjene obresti pripisuje vsakega pol leta h kapitalu. Sprejema vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar.

Denar in knjižice se lahko pošiljajo po pošti.

Za varnost vložnega denarja jamči zraven rezervnega zaklada še mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in z vso davčno močjo. Izguba vložnega denarja je nemogoča, ker je po pravilih te hranilnice, potrjenih po c. kr. deželni vladi, izključena vsaka špekulacija z vloženim denarjem.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike, v podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov pa

kreditno društvo.

Posoja na zemljišča po 5 % in proti poplačevanju dolga po najmanj 1/4 %. Dolžnik pa more svoj dolg poplačati tudi poprej, ako hoče. Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje.